

TELEVISION VIEWING HABITS OF TEENAGERS IN HIGH SCHOOL AND WISH IT DAILY REFLECTION

LİSE ÇAĞINDAKİ GENÇLERİN TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARI
VE BUNUN GÜNLÜK DİLE YANSIMASI¹

Özlem KAVALCI GÖKTEPE²

Abstract

As a socio-cultural being, language has a sensitive structure liable to be influenced by all sorts of daily activities. Daily end eaves, interpersonal relationships, educational activities, entertainment, etc. have substantial effects on language. Especially the repercussions of prime time television programs on the family and on the individual can be observed tangibly. That the spreading of the tools used in television serial sand that naming of work places according to then amasses in those serials reproofs of this influence. This effect cannot be limited with these concrete assets. For example, the speaking abilities of people are filled with the sentences of the characters of serials – deliberately or not. Into nation and emphases, get closer with those of the people seen on the screen. The accuracy of this phenomenon is even not discussed. In this research, the practice of watching television of the female students at Girls' Technical and Vocational High School of Amasya were studied and the relationship between with the results which occur and the manner whit which the students use Turkish language in daily life. Was investigated In this research scanning model was preferred. Semi-structured scale was used for the tool of gathering data. The data which obtained were classified under two titles. These titles: the most watched series and the language of the number units which reflected in our language. When studied carefully, it was found out that high school youngsters are watching the manner of usage Turkish language in daily life beside the behaviours such as clothing, make up, walking.

Keywords: High school youngsters, television series, Turkish in daily life.

Özet

Bir sosyo-kültürel varlık olarak dil, her türlü günlük aktiviteden etkilenebilecek kadar hassas bir yapıya sahiptir. Günlük uğraşlar, insan ilişkileri, eğitsel faaliyetler, eğlenceler vb. dil üzerinde azımsanmayacak ölçüde iz bırakırlar. Özellikle, prime time diye adlandırılan ve herkesin ortak dinlenme saatlerine denk gelen televizyon programlarının aile ve bireylerin üzerindeki etkisi somut bir biçimde gözlenebilir. Dizilerde kullanılan araç gereçlerin yaygınlık kazanması, sokaklarda iş yerlerinin dizilerdeki adlarla isimlendirilmesi gibi durumlar bu etkinin birer kanıtıdır. Bu etki, böylesine somut varlıklarla sınırlandırılmaz. Örneğin insanların günlük konuşma becerileri dizi karakterlerinin cümleleri ile bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde dolar. Tonlama ve vurgular televizyondakilere benzer. Çoğu zaman da bunun doğruluğu tartışılmaz.

Bu araştırmada Amasya'daki Kız Teknik ve Meslek Lisesine devam eden kız öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları araştırılmış, ortaya çıkan sonuçlarla öğrencilerin günlük hayatta Türkçeyi kullanma biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada tarama modeli tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak da yarı yapılandırılmış bir ölçek kullanılmıştır. Elde edilen veriler iki başlık altında tasnif edilmiştir. Bu başlıklar: en çok izlenen diziler ve dizilerden dilimize yansıyan dil birimleri.

Veriler incelendiğinde lise çağındaki bireylerin yoğun biçimde dizi izlendikleri ve bu dizilerden giyinme, süslenme, yürüme gibi davranışların yanında Türkçeyi gündelik hayatta kullanma biçimi bakımından etkilendikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lise çağındaki gençler, televizyon dizileri, günlük konuşma dili.

¹ Uluslararası Gençlik ve Kültürel Mirasımız Kongresi, Samsun, 16-17 Mayıs 2014'te aynı adla sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Anabilim Dalında Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

Günlük hayatın önemli bir bölümünü kapsayan televizyon; bireyleri, özellikle çocukluk ve gençlik çağındaki bireyleri etkileme yönünden büyük bir öneme sahiptir. Çünkü televizyon sadece boş zamanların değerlendirildiği basit bir izleme aracı değildir. O, hayatımıza yön veren, yaşamımızı programlayan, giyimden yemeğe, konuşmadan diğer tüm alışkanlıklarımıza tesir eden önemli bir araçtır. Özellikle belli periyodlarla yayımlanan ve uzun süreli programlar hayatımıza en çok tesir eden türlerdir. Bu programların en bilineni dizilerdir.

Televizyonun en çok tercih edilen programlarından biri olan dizilerinin Türk izleyicisiyle buluşması Brezilya yapımı “pembe dizilerle” olmuştur. Daha sonra Amerikan menşeli diziler Türk izleyicisiyle buluşmuştur. Bu ilk kuşak diziler arasında en çok akılda kalanlar, Virginia, Dallas ve Yalan Rüzgarı’dır. Dizilerin ilgi çekmesiyle birlikte TRT’nin desteğiyle ilk yerli Türk diziler üretilmeye başlanmıştır. “Aşk-ı Memnu” ilk yerli Türk mini dizisi olarak bu tür yapımların öncüsü olmuştur. Daha sonra Deniz’in Kanı, Kiralık Konak, Sekiz Sütuna Manşet, Merdiven, Üç İstanbul, Küçük Ağa, Kartallar Yüksek Uçar gibi Türk edebiyatından aşınan olunan eserlerden uyarlanmış diziler Aşk-ı Memnu’nun ardılları olarak televizyonda yer almıştır. Kaynanalar, Kuruntu Ailesi, Perihan Abla Bizimkiler gibi içinde komedi unsurlarının da bulunduğu diziler (Öneren, 2013: 78) bu tür yayınların çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu çeşitlenme özel kanallarla birlikte giderek artmıştır. Televizyon dizilerindeki çeşitlilik, televizyon izleme saatlerinin dolayısıyla televizyonun insanlar üzerindeki etkisinin artmasına neden olmuştur.

Gündelik hayattaki öğrenmelerin büyük çoğunluğunun sosyal öğrenme (Bacanlı, 2004: 174) biçiminde gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, televizyon dizilerinin lise çağındaki gençlerin üzerindeki etkisi önemli bir boyut kazanmaktadır. Çünkü 12-18 yaşındaki gençler kendi kimliklerini oluştururken başkalarının kimliğine müracaat eder ve kendileri için model olabilecek kişileri örnek alırlar (Selçuk; 2004, 62). Bu bakımdan gündelik hayatımızın önemli bir bölümünü kapsayan televizyon ve özellikle yüksek seyirlik oranına sahip televizyon programlarının/dizilerinin gençler üzerindeki etkisi dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Bu çalışmada lise çağındaki gençlerin televizyon izleme alışkanlıkları ve bunun dile yansımaları incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Sosyo-kültürel bir varlık olan dil, her türlü günlük aktiviteden etkilenebilecek kadar hassas bir yapıya sahiptir. Günlük uğraşlar, insan ilişkileri, eğitsel faaliyetler, eğlenceler vb. dil üzerinde azımsanmayacak ölçüde iz bırakırlar. Özellikle, prime time diye adlandırılan ve herkesin ortak dinlenme saatlerine denk gelen televizyon programlarının aile ve bireylerin üzerindeki etkisi yadsınamayacak ölçüde gerçekleşmektedir. Dizilerde kullanılan araç gereçlerin yaygınlık kazanması, sokaklarda iş yerlerinin dizilerdeki adlarla isimlendirilmesi gibi durumlar bu etkinin birer kanıtıdır. Bu etki, böylesine somut varlıklarla sınırlandırılmaz. Örneğin insanların günlük konuşma becerileri dizi karakterlerinin cümleleri ile bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde biçimlenir. Tonlama ve vurgular televizyondakilere benzer. Çoğu zaman da bunun doğruluğu tartışılmaz. Bu çalışmada *Amasya*’daki *Kız Teknik ve Meslek Lisesine* devam eden kız öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları araştırılmış, ortaya çıkan sonuçlarla öğrencilerin günlük hayatta Türkçeyi kullanma biçimi arasında nasıl bir bağ olduğuna, gençlerin en çok dil bakımından hangi karakterlerden etkilendiğine bakılmıştır.

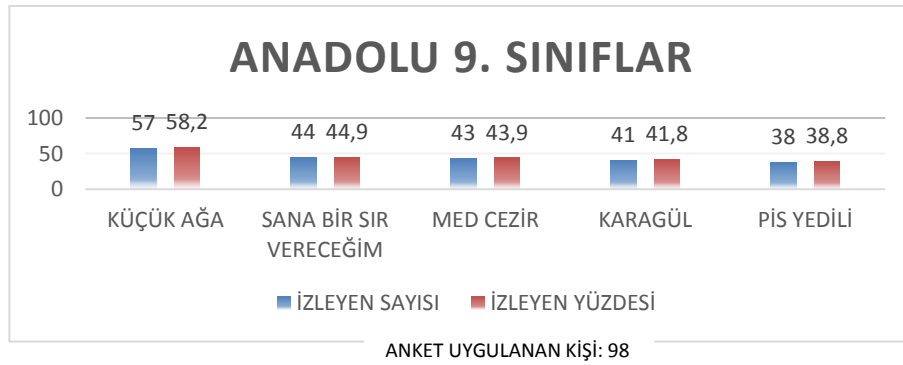
Araştırmanın evreni lise çağındaki kız öğrencilerdir. Örneklem ise 2013-2014 eğitim öğretim yılında Amasya Kız Teknik ve Meslek Lisesi'nin Anadolu kısmına devam eden 9, 10, 11 ve 12.sınıf öğrencileridir. Bunlar, 330 kişidir. Bu kişilerden veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış bir ölçek hazırlanmıştır. Bu ölçekte öğrencilerin bildikleri/izledikleri dizilerin ne olduğu, hangi dizide kullanılan söylemi günlük hayatında kullandığı ile ilgili sorular yer almıştır.

Elde edilen veriler de sınıflandırılarak betimsel bir yorumlama ile değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırma esnasında sınıf şubeleri arasında ve sınıflar arasında bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Böylece hem dikey hem de yatay anlamda dizilerin etkileri ortaya çıkarılmıştır.

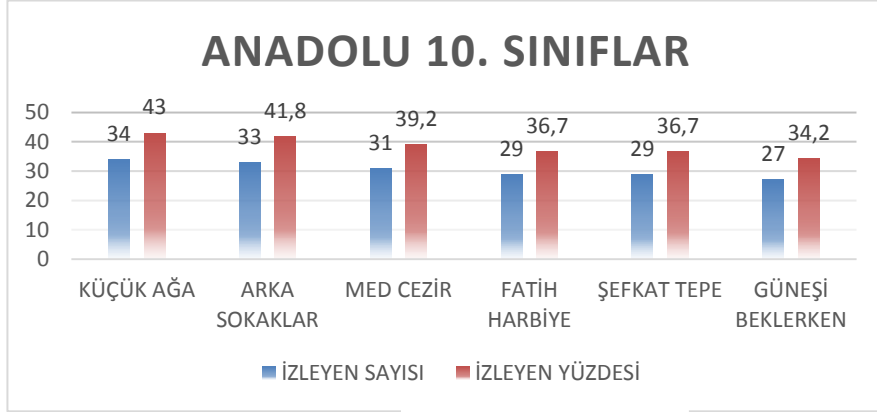
Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bulguları iki başlık altında toplanmıştır: Lise çağındaki öğrencilerin izlediği diziler ve dizilerin gençlerin dilindeki izleri.

Lise çağındaki öğrencilerin izlediği diziler

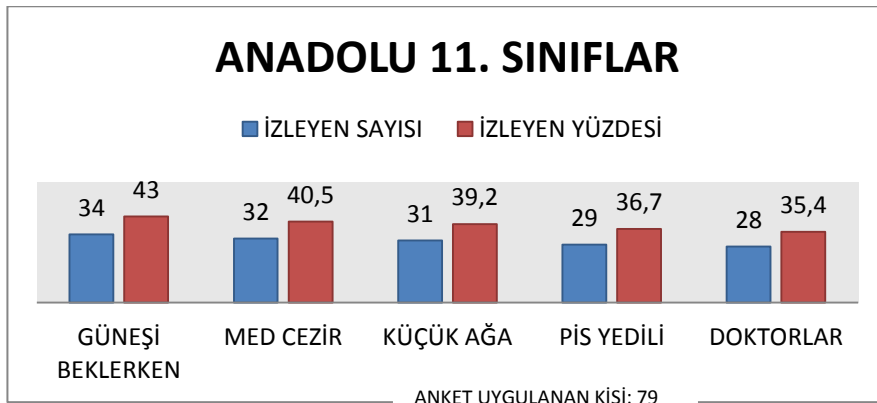

- 9. Sınıflarda okuyan öğrencilere “bildiğiniz/izlediğiniz dizileri yazınız” sorusu sorulduğunda öğrencilerin en az 31, en çok da 58 dizi adı yazdığı tespit edilmiştir.
- Yapılan ankette 9. sınıfların dört ayrı şubesinde en çok izlenen diziler arasında bir benzerlik tespit edilmiştir. Öğrencilerin %58'inin cevaplarında Küçük Ağa dizisinin adı yazılmıştır. Öğrencilerin %44,9'u Sana Bir Sır Vereceğim dizisini yazmıştır. İlk beşteki diğer diziler sırasıyla Med Cezir, Karagül ve Pis Yedili biçiminde sıralanmıştır.
- İlk beş sıralamasında yer alan dizilerin konuları birbirine benzemektedir ve bir aşk ekseninde cereyan etmektedir. Diğer diziler de göz önünde bulundurulduğunda polisiye dizilerinin ikinci sırada kaldığı görülmüştür.
- İlk beş sıralamasında yer alan dizilerin ana karakterleri incelendiğinde yakışıklı bir oyuncu ve uğruna mücadele edilen bir kadının olması dikkat çekicidir.
- En çok izlenen dizilerin ortak özelliklerinden biri de sorunlu ailelerde büyüyen gençlerin anlatılmış olmasıdır.

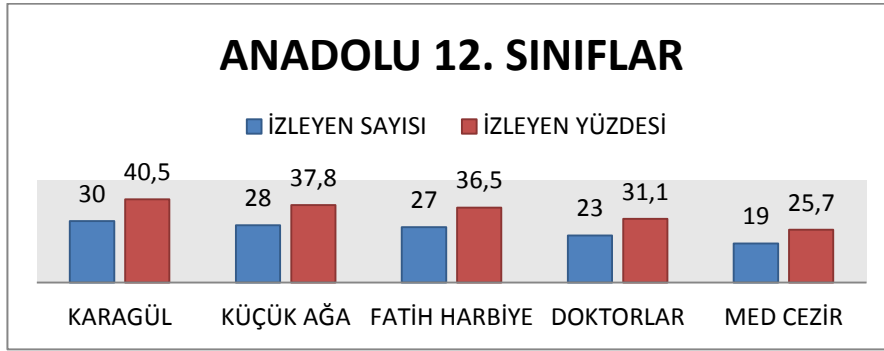
ANKET UYGULANAN KİŞİ: 79

- Yapılan ankete 10. sınıfların dört ayrı şubesinden toplam 79 kişi cevap vermiştir.
- 10. Sınıflarda verilen cevapların %43'ü Küçük Ağa'yı içermektedir. %41,8'i de Arka Sokaklar'a aittir. Diğerleri sırasıyla Med Cezir, Fatih Harbiye, Şefkat Tepe, Güneşi Beklerken... şeklinde sıralanmıştır.
- İlk beş sıralamasında yer alan dizilerin konularına bakıldığında polisiye ve aşk konusunun öne çıktığı görülür. 10. sınıflarda, 9. sınıfların aksine polise dizilerinin ağırlığının arttığı görülmüştür.
- İlk beş sıradaki dizide, ana karakterlerin güçlü kadınlardan oluşması dikkat çekicidir.
- 10.sınıflarda ilk beşte yer alan dizilerin aynı sırayı paylaşma oranları oldukça yüksektir. Örneğin bazı onuncu sınıf bölümlerinde beşinci sırayı paylaşan dokuz dizi, dördüncü sırayı paylaşan dört dizi, üçüncü sırayı paylaşan dört dizi vardır. Bu nedenle konu çeşitliliği diğer sınıflara nazaran daha fazladır. Aşk ve polisiye çoğunlukla olmakla birlikte toplumsal, siyasi konulu dizilere ve bir dönemi anlatan dizilere de rastlanmıştır.
- Dizi çeşitliliği ise 45-51 arasındadır. En az dizi yazan 45 dizi adı yazmıştır. En çok da 51 dizinin adı yazılmıştır.

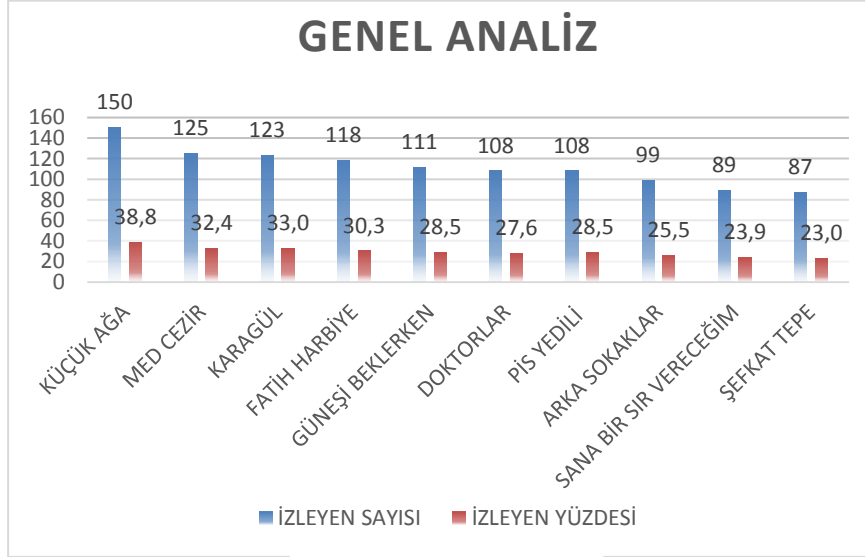
ANKET UYGULANAN KİŞİ: 79

- 11. Sınıflardan 79 kişi anketi cevaplamıştır. Bu kişilerin yazdığı dizilerde frekansı en yüksek ilk beş dizi sırasıyla Güneşi Beklerken, Med Cezir, Küçük Ağa, Pis Yedili ve Doktorlar olmuştur.
- Dizi çeşitliliği 27-49'dur. Bu durum 10. Sınıflara göre azdır ancak tüm dizi adları değerlendirildiğinde sayıca düşen rakamlara rağmen konu açısından dizilerin çeşitlendiği görülmüştür. Aşk ve polisiye konulu dizilerin dışında, dram, trajedi ve komedi türünde dizilerin de izlendiği görülmüştür.
- İlk beşte yer alan dizilerin ana karakterleri incelendiğinde yakışıklı ve güzel oyuncular öne çıkar. Bu oyuncuların yaşı öğrencilerin yaşına daha yakındır.

ANKET UYGULANAN KİŞİ: 74

- Yapılan ankette 12. sınıfların dört ayrı şubesinden 74 kişi ankete katılmıştır.
- En çok izlenen 5 dizi, Karagül, Küçük Ağa, Fatih Harbiye, Doktorlar ve Med Cezir'dir. Bu dizilerin çoğu aşk ve dram temalıdır.
- 12. sınıflarda yazılan dizilerin sayıları 18 ile 40 arasında değişmektedir.

ANKET UYGULANAN KİŞİ: 330

- "Bildiğiniz/izlediğiniz dizilerin adlarını yazınız." sorusunu lise çağındaki 330 kişi cevaplamıştır.
- Öğrencilerin dizi izleme oranı ve izledikleri dizi çeşitliliği oldukça yüksektir.
- Hiç dizi izlemeyen öğrenci sayısı azdır.

- Öğrenci başına düşen dizi sayısı ortalama 12'dir.
- Not ortalamaları düşük olan öğrencilerle yüksek not ortalamasına sahip olan öğrencilerin dizi izleme oranlarında bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu da "çok televizyon izleyen derslerden başarısız olur" tezini çürütmektedir.
- Önemli bir sonuç da sosyal olarak tanımlayabilecek öğrencilerin içe dönük olarak tanımlayabilecek öğrencilere nazaran daha fazla dizi adı yazmış olmasıdır.
- İlk sıralarda yer alan dizilerdeki karakterlerin kılık-kıyafet, takı-makyaj, şaka ve diğer söylemlerinin öğrencilere yansıdığı gözlemlenmiştir. Bunun nedeni yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerde öğrencilerin daha akşam saatlerinde genellikle dizi izlediklerini söylemiştir. Bununla birlikte öğrencilerin bir kısmı sabah saatlerinde de okula hazırlanırken veya kahvaltı esnasında dizi izlediklerini söylemiştir.
- Dizi izleme tutkusunun önüne hiçbir durumun geçemediği 12. sınıfların sınava rağmen çok dizi ile ilgilenmelerinden ortaya çıkmaktadır.
- Okulun yatılı pansiyonda kalan öğrencilerin kendi evlerinde kalan öğrencilere nazaran daha az sayıda dizi ilgilendiği tespit edilmiştir.

Dizilerin Gençlerin Dilindeki İzleri

Muharrem Ergin'e göre dil: "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" (Ergin, 1998: 3). Ergin'in bu tanımında geçen "tabii bir vasıta" ve "canlı bir varlık" olma vasıfları dilin her türlü dış etkiden etkilenebilecek narin bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Dış etkenler onun tabiiliğini bozar, canlılığını da zayıflatabilir. Ama her şeyin başını alıp olabildiğince geliştiği çağımızda dil, pek çok dış faktöre maruz kalabilmektedir. Bu dış faktörlerden birisi de günlük hayatımızın önemli bir kısmını işgal eden televizyon dizileridir. Özellikle izlenme oranı yüksek dizilerin "kitlesele etkileri" çok daha fazla hissedilebilmektedir. Yapılan araştırmada, izleme oranları yüksek olan dizilerin lise çağındaki gençlerin dilinde bıraktığı izlere ait bulgular ve bunların değerlendirilmesi yapılmıştır. Türkiye'de lise çağındaki gençler tarafından en çok izlenen on dizini ve onların etkileri şöyledir:

330 öğrenci arasından 150 öğrencinin izlediği ve genel izleme oranı %38,8 olan Küçük Ağa dizisi en çok izlenen dizidir. Dizinin çok izlenme sebebi hem komedi türünde olması hem de aile bireylerinin tamamına hitap etmesi olarak belirtilmiştir. Ayrıca dizinin ekrana gelme saati, genellikle aile bireylerinin bir araya geldiği, ortak dinlenme saatinde olması da bu durumda önemli bir etkidir. Dizilerdeki karakterler dilinizi etkiliyor mu sorusuna evet cevabını veren öğrencilerden 30 tanesi Küçük Ağa dizisinde sıklıkla söylenen "Maho" isminin dillerine yerleştiğini, birbirlerine hitap ederken "Maho" diye seslendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca 2 öğrenci yine mi aynı şeyler' repliğini çok kullandıklarını, bu repliği kullanmaya başladıktan sonra sürekli olumsuz şeyleri düşünmeye başladıklarını ve duygusal anlamda kendini kötü hissettiğini belirtmiştir.

330 öğrenciden 125'i Med Cezir dizisini izlediğini belirtmiştir. Bu, %32,4'lük izlenme oranı ile Med Cezir dizisini en çok izlenen ikinci dizi yapmıştır. Dram türündeki bu dizide pek çok genç karakterin yer alması ve bu karakterlerinin yaşlarının öğrencilerin yaşlarına yakın olması izlenme oranını arttırmıştır. Dizide daha çok zengin yaşam biçimi konu edinilmiştir. Sosyo-ekonomik durum olarak normal ya da normalin

altındaki öğrencilerin bir kısmı bu diziyi öykünerek izlediklerini, karakterlerin dillerinden çok kılık kıyafet, saç, makyaj, takı vb. durumlarını örnek aldıklarını yazmışlardır. Bununla birlikte Mert karakterinin sıklıkla kullandığı “adamsın” sözünü, Eylül karakterinin sevdiği insanlara hitap ederken kullandığı “şebek” sözünü sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir.

330 öğrenciden 123 öğrencinin izlediği Karagül dizisi %33'lük izlenme oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır. Dizi dram ve aşk kategorisinde yer almaktadır. Dizide yer alan kötü ağa karakteri Kendal'ın pek çok sözünün “sosyete gülü, teyzem kızı, teyzem oğlu vb.” dillerine yerleştiğini söyleyen öğrenciler ayrıca dizi karakterlerinden Ada'nın “kırdığım için kırıyor olabilirim belki” sözünü kullandıklarını belirtmiştir.

118 öğrencinin izlediği ve %30,3'lük izlenme oranıyla en çok izlenen dördüncü dizi olan Fatih Harbiye, Peyami Safa'nın aynı isimli romanından uyarlanmıştır. Dizide doğu-batı, zengin-fakir çatışması işlenmektedir. Diziyi izleyen öğrencilerin tamamı dizideki hiçbir sözcüğü alışkanlık haline getirip kullanmadıklarını söylemişlerdir. Ancak 15 öğrenci dizi karakterlerinden Macit'in aşk sözlerinden etkilendiğini belirtmiştir.

Güneşi Beklerken, 111 öğrenci tarafından seyredilmektedir. %28'lik izlenme oranı ile en çok izlenen beşinci dizidir. Genç karakterlerin çoğunlukta olduğu dizi dram türündedir. Diziyi izleyen öğrencilerden 12 kişi dizi karakterlerinden Zeynep'in Kerem'e söylediği “kas hayvanı” sözcüğünü kullandığını belirtmiştir. Aşk konulu bir diziyeye hiç de uygun olmayan bu hitap sözü, argo sözcüklerin öğrencilerin diline kolayca yerleştiğini, hatta öğrencilerin argo sözcükleri sevdiği insanlara hitap ederken bile kullanmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Böylece dizi, söz ile ortam arasındaki ilişki boyutunun aşılmasına yol açmamıştır.

Doktorlar dizisi 108 öğrenci tarafından izlenmektedir. Bu dizi %27,6 izlenme oranı ile 6. sırada yerleşmiştir. İlk kez 2006 yılında yayınlanan dizi yabancı dizi olan Grey's Anatomy dizisinden uyarlanmıştır. Dizide doktorların yaşantıları ve aşkları konu edilmektedir. Şuan ekranlarda dizinin eski bölümleri tekrarlanmaktadır. Buna rağmen dizi genel izlenme oranlarında ilk onda yer almıştır. Dizinin dillerini etkileyip etkilemediği sorusuna 20 öğrenci, “Evet, dizinin söyleminden etkileniyorum.” cevabını vermiş, 18 öğrenci ise “Gestepo ve durum stabil” sözcüklerinin dillerine yerleştiğini belirtmiştir.

Pis Yedili dizisi, 2011 yılına ait bir gençlik-komedi dizisidir. Şu an eski bölümlerinin tekrarları yayımlanmaktadır. Dizi, 108 öğrenci tarafından izlenmektedir. %28,5'lik genel izlenme oranı ile 7. sırada yer almaktadır. Dizideki karakterlerin yaşları öğrencilerin yaşları ile aynı ya da çok yakındır. Dizinin okul hayatından pek çok sahneyi içermesi, öğrenciler tarafından çok izlenmesini sağlamıştır. Dizinin dillerini etkileyip etkilemediği sorusuna, diziyi izleyen 108 öğrencinin 76'sı “etkiliyor” cevabını vermiştir. Bunlar, dizinin karakterlerinden Orçun'un “Kamiller, Kalimero, Haybihahaybiiii”, Damla'nın “Tırnak İçinde Söylüyorum, Aşkitoşkum, Allah Allah Ya”, Sevil'in “Kızım Senin Toynaklarını Sökerim, Kızım Ya”, Neşe'nin “Bak Söylemezsen Ölücem” gibi sözcük, sözcük grubu veya cümlelerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

99 öğrencinin izlediği ve %25,5'lik izlenme oranı ile 8. Sırada yer alan “Arka Sokaklar” polisiye aksiyon türündedir. Dizide bir polis ekibinin maceraları ve aile yaşamları konu ediliyor. Yapılan ankette, dizideki Hüsnü karakterinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu karakterin kullandığı “ver odunu, odun” sözcüklerini 51 öğrenci kullandığını ve diline yerleştiğini ve bu sözcükleri espri amaçlı kullandığını belirtmiştir.

“Sana Bir Sır Vereceğim” dizisi 89 öğrenci tarafından izlenmektedir. Bu, %23,9'luk izlenme oranı ile dokuzuncu sırada yer alması demektir. Bir fantastik-gençlik dizisidir. İspanyol yapımı “Los Protegidos” adlı diziden uyarlanmıştır. Öğrenciler bu dizinin dillerini etkilemediğini belirtirken, dizideki karakterleri beğendiklerini ve kendilerine yakın hissettikleri için takip ettiklerini belirtmişlerdir.

87 öğrenci tarafından izlenen ve %23'lük izlenme oranı ile onuncu sırada yer alan “Şefkat Tepe” dizisi 2010 tarihinden bu yana yayınlanmaktadır. Macera ve aksiyon türündeki dizi genellikle pansiyonda kalan öğrenciler tarafından takip edilmektedir. Dizide yer alan karakterlerin bir kısmı, bir bölgeye ait ağız özelliklerine uygun olarak konuşmaktadır ve dizide argo sözcüklere de yer verilmektedir. Yapılan ankette, 36 öğrenci, dizinin günlük konuşma dillerini etkilediğini söylemiş özellikle “gundi, hevalller, lan adam, oğlum gebertirim, ecelinize gelin, ulan avanaklar, baş belaları, kız bıdık, yağız oğlan, muhteşem derecede zekâmla vb.” sözcük ve sözcük gruplarının dillerine yerleştiğini, bunları bazen bilinçli bazen de farkına varmadan kullandıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç

“Çocuklar pek çok şeyi televizyon vasıtasıyla öğrenerek davranış haline getirmektedir” (Adak, 2004: 27). Özellikle kendi yaşlarına yakın karakterlerin, yakışıklı, güzel, zengin, güçlü kişilerin davranışları, giyimleri veya konuşma biçimlerini taklit ederek hayatlarına uyarlamaktadırlar. Türkiye'deki dizilerin çoğunda yer alan karakter veya tiplerin genellikle, gençlerin gerçek hayatta karşılaşamayacakları tip/karakterler olduklarından, önlerine konulan model ve rollerin etkisi büyük olmaktadır. Bu rol ve modellerin bir kısmı olumlu olsa da, çoğunluğu olumsuzdur. Bu nedenle, dizilerin etkileri de genellikle olumsuz olmaktadır. Ayduktu, *Dizilerin Türk Diline Olumsuz Etkileri* adlı çalışmasında dizilerin dile olan etkileri ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: “Batı dillerinden sözcük ve söz kalıplarını kullanmanın yanı sıra, yüzlerce yıl bozulmadan günümüze kadar gelmiş atasözleri, deyimleri ve söz kalıplarını bozarak ekranlara taşımakta ve bu hatalı kullanımların başta çocuklar ve gençler olmak üzere izleyicilerin taklit etmelerine ve günlük konuşmalarda kullanmalarına neden olmaktadır (2011, 31). Bu çalışmada da benzer sonuçlara varılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan lise çağındaki gençlerin, düşüncelerini veya duygusal tepkilerini ortaya koyarken dizilerden pek çok sözcük, sözcük grubu ve cümleyi ödünç aldığı görülmüştür. Bu ödünçleme çoğu zaman gizil öğrenme yoluyla ve bilinçsiz olarak gerçekleşmektedir. Bu dil birimleri genellikle standart Türkçenin kurallarına aykırı yapıdadır. Gençlerin popüler dizilerin söylemlerinden etkilenmelerini en az seviyeye indirebilmek için onlara dil bilincinin kazandırılması ve evde, okulda, sokakta Türkçenin zengin anlatım olanakları varken televizyondaki klişe sözlere meyletmelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Bir toplumun ancak gündelik hayattaki yeme-içme alışkanlıkları giyim tarzları ve dil pratikleri gibi küçük detaylarla anlaşılabilirliğini (Braudel, 2004: 23) düşünülürse, dizilerin yönlendiricilik ve etkileycilik yönünü yadsıyamayız. Bu nedenle sorumlu kurum ve kuruluşların dizileri “Türkçeye uygunluk” bakımından da kontrol etmesi ve gerekli durumlarda uyarması gerekir.

Dizilerin gençler üzerindeki etkisi; Hürrem saçı, Hürrem zümrüt yüzüğü, Sıla tokası, Bihter ayakkabısı, Ayşegül ruju, Ferhunde gömleği, Fatmagül kolyesi vb. örneklerle somutlaştırılabilir. Dizilerin etkisi bu somut nesnelere sınırlı kalmamaktadır. Bunların dışında, günlük yaşantıyı oldukça önemli ölçüde etkileyen söylemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dizilerde sıklıkla tekrar edilen kimi sözcük, sözcük

grubu veya cümle boyutundaki dil birimleri gençler arasında hızla yayılabilmektedir. Bu dil birimlerinin çoğu, “gundi, hevallar, lan adam, oğlum gebertirim, ecelinize gelin, ulan avanaklar, baş belaları, ver odunu, odun” gibi argo sınıfında nitelenebilecek söylemlerdir.

Televizyonun olumsuz etkilerini en aza indirecek tedbirlerin alınması, toplumun yararına, toplumun hizmetinde bir kitle iletişim aracı olarak önemini ve işlevselliğini koruyabilmesi için eğitici içerikte programlara yer verilmesi ve topluma yönelik nitelikli yayınların gerçekleştirilmesi gerekmektedir” (BÜYÜKBAYKAL, 2007: 43). Böyle bir yaklaşım çocukların gelişimine, özellikle dil becerilerinin gelişimine, olumlu etkileri olacaktır.

Bu araştırmaya alt yapı sağlayacak çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Televizyon izleme ve bunları sonuçlarına değinen çalışmalarda genellikle televizyonun bireyler üzerindeki etkisi ve genellikle olumsuz/zararlı yayınlar konu edinilmiştir (Büyükbaykal, 2007; Çakır, 2004; Mutlu, 1997).

Türkiye’de “Bireysel Dil Kullanımını Etkileyen Etkenler” konusunda yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin Evrim Önem, “kültürün, dil içi ve dil dışı bağlamın, daha “saygın” olduğu varsayılan dil kullanılması eğiliminin etkilerini”, “cinsiyet ve yaş, dinleyiciye göre dil tasarımı ve hakkında konuşulan konu gibi etkenleri” (2011: 61-62) de dikkate alarak incelemiştir. Özcan Gönülal, ise dili “toplumsal bir olgu” olarak ele almış ve Cumhuriyet dönemine ait dil, toplum ve kültür arasındaki karmaşık ilişkiyi göz önünde bulundurarak Türkçe ile ilgili modernleşme sürecindeki politik tutumları değerlendirmiştir (2011: 1127-1128). Eker de bir çalışmada “Toplum Ve Dil Arasındaki İlişkilere, Dil Türlerine Ve Dil Devriminin Dilde Standartlaşmadaki Rolüne Değinmiş Ve Kamu Görevlilerinin Standart Dilin Kullanımı İle İlgili Yükümlülüklerini Ele Almıştır” (2007: 127).

Görüldüğü gibi bireysel dil Kullanımını etkileyen çok sayıda etken bulunmaktadır. Bunlarla ilgili çalışmalar da toplum dil bilimi çatısı altında gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada da televizyon dizilerinin gençlerin bireysel dil kullanımına etkisi araştırılmış ve ortaya çıkan moda söylemler belirlenerek değerlendirilmiştir.

Kaynakça

- ADAK, N. (2004). “Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet”, *Bilig*, 30: 27-38.
- AYDUTTU, S. (2011). “Dizilerin Türk Diline Olumsuz Etkileri”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1 (1): 31-34.
- BACANLI, H. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları.
- BRAUDEL, F., (2004). *Maddi Uygarlık Gündelik Hayatın Yapıları*, Ankara: İmge Kitapevi.
- BÜYÜKBAYKAL, G. (2007). “Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, *İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31-44.
- ÇAKIR, H. (2004). Televizyonun Zararlı Yayınları Karşısında Çocukların Korunmalarına Yönelik Yasal Düzenlemeler, *İ. Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, 19, 471-487.
- EKER, S. (2007). “Toplum-Dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımı”, *Gazi Türkiyat*, 2007/1, 127-135.

- ERGİN, M. (1998). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayım.
- MUTLU, E. (1997). Televizyon, Çocuklar ve Şiddet, *İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, 4, 41-77.
- ÖNEM, E. (2011). “Bireysel Dil Kullanımını Etkileyen Etkenler”, *Dil Dergisi*, 152, 57-67. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/1772/18754.pdf> (E.T. 29.03.2015).
- Öneren, M. (2013). “İmaj Yönetiminin Tv Dizi Seyircileri Üzerindeki Etkisi”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24): 75-85. <http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/haziran2013/75-85.pdf> (E.T. 24.03.2015).
- ÖZCAN GÖNÜLAL, Y. (2011). “Dil-Toplum İlişkisi Açısından Türkiye’de 1940 Sonrası Dil Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turkish Studies*, 6/1, 1127-1137. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/518745212_g%C3%B6n%C3%BClalyasemi_n%C3%B6zcan.pdf (E.T. 30.03.2015).
- SELÇUK, Z. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları.